

Sparganium virágának és termésének fejlődéséről« című értekezését, melyet Társulatunk pályadíjjal koszorúzott, Jurányi Lajos rendes tag olvasta fel. Dietz véleménye szerint a két növény virágzata alakulásában nagyon kevés analógia van. A termésre nézve legnagyobb az eltérés, mert míg a Typhánál mindig csak egy termő levél lép fel, addig a Sparganiumnál a két termő levél fellepése gyakori s ez veendő jellemvonásnak. A mag-

rügy fejlődésében, elhelyezésében és szerkezetében megegyeznek. Eltérek a magfedő képzésében s a termésfal alkotásában. Mindezekből látszik, hogy egy családhoz tartoznak, de mégis czélszerű volna külön alcsaládba osztani csekély eltérésüknél fogva is.

Ezután Szabó József titkár Dr. Borbás Vincze »Hazánk belföldi mediterrán tölgyeinek ismertetése« című értekezését terjesztette elő.

KÜLÖNFÉLÉK.

4. *Mennyi erő kívántatik a zsebró mutatóinak mozgására?* »La Nature« című francia folyóirat kiszámítja, hogy a zsebró csekély ellenállásainak legyőzésére mintegy 0000000037 lóerő szükséges, azaz egy lóerőnyi gőzgép képes volna 270 millió ily órát mozgásban tartani. H. Á.

5. *A nagy városok népessége* lényegesen függ az idegen elemek bevándorlásától. Mely arányban áll a megszülettek száma a bevándoroltakéhoz, a következő összeállítás mutatja Európának néhány nagy városát illetőleg az 1880-iki népszámlálás alapján. Száz városi lakos között volt helyben-született: Lipcsében 36'50, Bécsben 37'40, Münchenben 37'52, Hannoverben 39'91, majnai Frankfurtban 41'12, Budapestben 42'72, Boroszlóban 43'45, Berlinben 43'92, porosz Königsbergben 44'72, Hamburgban 54'29, Bremenben 56'77, Kölnben 57'15. Lipcsében és Bécsben tehát majdnem két harmadrésze a lakosoknak bevándoroltakból áll. H. Á.

6. *Macska-nagynéni mint szárazadajka.* Múlt nyáron egy pár kis cziczatestvért mentettem meg a vízzel telt árokba való fulasztástól. Felneveltük. Szép tarka cziczakisasszonyok lettek, s egyikök mintegy 5 hét előtt megkölykezett. De úgy látszik,

hogy kis mama létére az első napokban mindjárt nem találta bele magát egészen az anyai kötelességekbe, mert két kis fiát egy kicsit elhanyagolta. A síró kis cziczákat megsajnálta — meddőn maradt — nagynénjök; melléjök feküdt, nyalogatta, megölelte, és cziczamama módjára makogva hívogatta őket, sőt még szoptatta volna is; legalább mi minden emlőbimbaját erősen összenyalogatva láttuk és látjuk is. A nagynéni szép példájára aztán az igazi mama is megtért anyai kötelességeihez; fiait a padlásról konyhámba hozta, s azóta a nagynéivel együtt nevelik a kis cziczákat; éjjel egyet-egyet átölelve mindketten mellettök alusznak. A szeretet jelei a kis cziczák és nagynénjök között oly szembeötlők, hogy hozzájárulván a mama és testvére közötti nagy hasonlóság, sohasem tudjuk biztosan, melyik van a kicsinyeknél, bár most a nagynéni már valóban csak szárazadajkai minőségben működik.

Kíváncsi vagyok, volt-e már, vagy van-e hasonló eset az állatvilágban, különösen pedig a macskáknál.*

VÖRGI LAJOS.

* V. ö. Term. tud. Közl. XII. k. 406. l. XIV. k. 388. l. V. k. 365. l. XIII. k. 396. l. XVI. k. 520. l. SZERK.

LEVÉLSZEKRÉNY.

KÉRDÉSEK.

(58.) A Természettudományi Közlöny szeptemberi füzetében »Az élvezeti szerek hatása az emésztésre« című czikk 4-ik pontjában a sok konyhasó emésztésgátló hatásának fejtegetése után az mondatik: »érthető ebből a beszózott húsok nehezebben emészthető volta is«. Hogyan egyeztethető ezen (különben ismert) dolog össze azzal, hogy gyomorbetegségeknel, különösen gyomorhurutnál annyira ajánlva van a sódarevés? A szeszes italokról szólva pedig az mondatik, hogy »a vörös és édes borok kedvezőtlenebbül hatnak a gyomor-emésztésre, mint a könnyű fehér borok«. Ha tehát ez áll, miért szokták az orvosok

a gyengegyomrúak részére a vörös bort ajánlani? V. K.

(59.) Mi a botanikai neve annak a növénynek, a melyet a nép Szent-László-füvének nevez? Vajjon hazánk minden vidékén ugyanazt a növényt nevezik-e Szent-László-füvének, vagy pedig egyik helyen egy-, másik helyen másféle növényt nevez így a nép? L.

(60.) Árpámon számos, a moly pillékhez hasonló apró lepkék jelenvén meg, kuttattam származásukat és azt találtam, hogy az árpaszemekből bújnak ki; az árpaszemekben meg is találtam a fehér kukacot. Bátorodom kérdezni, mi a neve e molynak, gyakori-e s mit lehetne ellene tenni? G.

(61.) Miből áll a »Zacherlin« nevű rovarirtó por s gyakori használata nem ártalmos-e az egészségre? M. D.

(62.) Melyik mű volna az, a melyben

a Balaton nyugati partjának geológiai leírását különösen, továbbá az egész Balaton mellékének ismertetését megtalálhatnám? M. S.

FELELETEK.

(52.) Az anthrax (lépfene, vértályog, teknős tályog, vér-rög stb.) betegséget nem a sűrű vér okozza, hanem egy élősdű gomba, a *Bacillus anthracis*. Az a tapasztalat, mely szerint a legjobban táplált, legerősebb állatok szoktak legelőször elpusztulni anthraxban, nem bizonyít amellett, hogy csakugyan sűrű volt a vérük. Hiszen ha ez a magyarázat igaz volna, akkor marhát, birkát stb. hizlalni nem volna szabad; a fejős tehenet, munkáslovat, ökröt jól tartani bűn volna. Tudvalevő pedig, hogy az anthrax nem ezek közt pusztít, noha vérük az »általános hiedelem« szerint, sűrűbb, hanem bizonyos legelőkön, olykor tarlókon jár, vagy ilyen helyekről került takarmánnyal tartott lovakon, szarvasmarhán, birkán mutatkozik. A gazdálkodó ember legtöbbször ismeri is az ilyen »gonosz« helyeket s őrzi tőlük marháját. Ha pedig pontosan meg nem mondhatja, honnan szedte magába a jószág az anthraxot, akkor egyszerűen s réges-régtől fogva legelőhelyet változtat s az új, tiszta helyen a »dög« szűnését tapasztalja. Mindezen tapasztalati ténynek magyarázatát nem a »sűrű vér« adja, hanem ama megdönthetetlen kísérleti adat, mely szerint képesek vagyunk a lépfenét okozó gombát nemcsak a beteg állat vérében, szöveteiben kimutatni, hanem a gonosz legelőkről, gyanus takarmányból alkalmas módon a laboratóriumban tisztán is tenyészteni s e tenyésztett gombát állatokba visszahozni, rajtok a lépfenét (anthraxot) létrehozni. (L. bővebben az orvosi irodalmat.)

Mellesleg megjegyezhetni még, hogy *sertéseken* az anthrax nem fordul elő, hanem az ú. n. disznóorbáncz, torokgyík s hasonló szepitikus természetű bajok szoktak sok áldozatot követelni.

Ámde, ha a lépfene nem vérsűrűségből származik, de fertőző gomba által jó létre, akkor könnyen belátható, hogy csakis olyan eljárással vagyunk képesek valamit elérni, a melylyel az anthraxgombát elpusztíthatjuk. Igen természetes, hogy a lokalizált anthrax eseteiben (u. n. teknős tályog, pokolvar, kékhólyag stb.) van legtöbb kilátás a kórgerjesztő gombák elpusztítására, pl. erős savakkal, bizonyos higanykészítményekkel, tüzes vassal stb. Az általános anthraxban azonban, mint a minő az anthraxláz, dühöngő anthrax, anthraxguta stb., az előbbi szerekkel vajmi keveset érhetünk el, mert hisz' a gombát nem tudjuk velük a testben megölni, nagy levén az

alkalmazott szer felhígítása. Töményoldatokkal pedig magát az állatot is megölnők.

Ezért ez időszert a józanul gondolkozó állatorvos ez utóbbi esetekben olyan módon szokott gyógyítani, mint a heveny fertőző betegségeket szokás, t. i. ügyelve a test hőmérsékletére, a szívlökésekre némely súlyos szövődményre s ezek mellett a szervezet meglévő erejének megtartására törekedve.

Ámde a borax a helybelileg roncsoló szerekhez nem tartozik, a szervezetben pedig olyan töménységben nem keringhet, melyben az anthraxgombát megölhetné.

Mint hogy azonban az anthraxbetegségben nemcsak a vérben fordul elő a kórgerjesztő gomba, de az állat ürülékeiben is, minő bélsár, húgy stb., azért könnyen belátható, hogy az anthraxos állatokat csak elkülönített helyen, külön gondozás mellett, szakértő egyén, t. i. állatorvossal kell kezelteni. Ellenkező esetben megtörténik, hogy, tegyük föl, a kedvelt érvágáskor a kóros vér a juhász vagy gazda kezén, ruháján tapad s innen alkalmilag az egészséges állatok vagy az ember fertőzését okozhatja. Még inkább áll ez a ganajról, melyet a trágyadombra visznek ki s vele a mérgező gombacsirákat is. A csodálkozás persze nagy, ha az ilyen trágyával trágyázott földekről a következő évben a jószág akár a takarmánnyal, akár künn pl. a tarlón anthraxot szed magába. Pedig a baj meg nem történt volna, ha a gazda vagy a jószág gondozója szem előtt tartotta volna azt a rendeletét, hogy 1. anthraxos állatot csak állatorvosnak szabad kezelnie; 2. hogy az anthraxhullák s állati ürülékek két méter mély gödörbe messzel leöntve ásandók s a hely maga elkevertendő.

Szigorú s lelkiismeretes megtartásával e rendelet mindenütt jó eredményeket szült, sőt az anthraxbetegség teljes megszüntérére vezetett. Az eredmény e mellett tartós s kevésbé költséges, mint a Pasteur-féle védőoltással, mely mintegy egy évre biztosítja az állatot az anthrax ellen, a melynek csirái különben éveken át életképesek maradnak s az oltatlan állatokat elpusztíthatják. Meggyőződésem mindezek után, hogy anthrax ellen nem a borax, hanem csak a szigorú fertőtlenítés használ. A beteg állatok pedig orvosi kezelésre bizandók, mivel a műkedvelők beavatkozása a közegészség tekintetében is veszélyt rejt magában.

DR. AZARY.

METEOROLÓGIAI ÉS FÖLDMÁGNESÉGI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN,
1886 SZEPTEMBER HÓNAPBAN.

A.

Nap	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban				Párányomás milliméterben				Nedvesség száza- lékokban				Csapadék millimé- terben
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reg.	2h d. u.	9h este	kö- zép	7h reg.	2h d. u.	9h este	kö- zép	
1	753.0	752.6	753.7	753.1	21.0	30.0	24.1	25.0	12.1	17.1	11.3	13.5	66	54	51	57	
2	54.3	53.2	53.0	53.5	19.9	27.7	19.8	22.5	9.6	11.3	9.8	10.2	55	41	57	51	
3	54.2	52.9	52.3	53.1	18.8	27.1	21.8	22.6	11.0	13.5	10.3	11.6	68	51	53	57	
4	52.9	52.3	51.9	52.4	17.5	27.3	19.8	21.5	11.3	10.3	9.4	10.3	76	38	54	56	
5	51.9	50.9	50.2	51.0	18.2	26.8	20.4	21.8	9.8	11.6	9.3	10.2	63	44	52	53	
6	50.2	49.4	49.4	49.7	18.3	27.4	22.8	22.8	10.4	15.1	11.6	12.4	66	56	56	59	
7	49.5	49.1	49.9	49.5	20.4	28.1	22.1	23.5	12.2	16.6	11.2	13.3	68	59	56	61	
8	49.8	48.5	48.2	48.8	17.8	27.7	20.7	22.1	11.1	11.0	10.4	10.8	73	40	57	57	
9	49.5	49.8	50.4	49.9	18.0	28.3	22.6	23.0	11.3	13.0	11.9	12.1	74	45	59	59	
10	50.6	49.2	48.4	49.4	18.2	28.9	20.8	22.6	12.9	11.8	11.1	11.9	83	40	61	61	
11	48.8	48.4	49.5	48.9	18.3	29.2	20.9	22.8	11.8	11.1	11.7	11.5	76	36	65	59	● 1.0
12	51.4	50.9	52.1	51.5	18.0	28.4	19.7	22.0	11.7	12.9	11.3	12.0	76	45	66	62	● 1.3
13	53.9	53.9	54.6	54.1	17.6	27.2	21.4	22.1	11.7	12.8	11.4	12.0	78	47	59	61	
14	55.9	55.3	54.4	55.2	16.6	26.9	19.1	20.9	9.2	9.8	8.0	9.0	66	37	49	51	
15	53.8	51.8	51.0	52.2	15.5	27.7	19.2	20.8	9.5	16.3	8.5	11.4	72	59	51	61	
16	51.4	52.9	56.6	53.6	18.2	20.6	14.8	17.9	10.3	13.5	8.5	10.7	66	74	68	69	
17	58.3	57.0	56.1	57.1	12.4	16.6	8.9	12.6	5.8	5.7	4.5	5.3	54	41	53	49	
18	54.4	52.8	52.0	53.1	7.5	17.7	11.1	12.1	5.5	5.8	4.6	5.3	70	38	46	51	
19	51.9	51.3	50.5	51.2	8.5	19.1	11.7	13.1	5.0	5.3	5.3	5.2	60	32	52	48	
20	50.1	47.5	45.4	47.7	9.0	19.1	12.6	13.6	5.2	6.3	6.1	5.9	61	39	56	52	
21	42.8	40.7	40.2	41.2	11.0	22.8	19.8	17.9	6.4	10.4	9.8	8.9	65	51	57	58	● 0.6
22	39.3	40.4	39.6	39.8	13.7	20.2	18.2	17.4	9.9	10.7	11.0	10.5	86	61	71	73	● 10.8
23	42.1	42.7	43.1	42.6	14.4	15.5	13.4	14.4	10.6	11.6	10.1	10.8	87	88	89	88	● 6.6
24	43.5	45.0	45.8	44.8	10.6	13.2	9.9	11.2	8.8	7.8	5.2	7.5	93	69	57	73	
25	47.7	48.5	49.5	48.6	7.9	14.5	8.6	10.3	6.5	6.0	5.7	6.1	82	49	68	66	
26	50.8	52.0	54.6	52.5	8.7	15.6	8.0	10.8	5.9	6.9	6.1	6.3	70	52	76	66	
27	57.0	57.2	57.0	57.1	4.0	13.7	7.2	8.3	5.4	7.0	5.5	6.0	88	60	73	74	
28	55.8	53.8	53.0	54.2	7.4	18.8	16.7	14.3	6.0	8.0	8.7	7.6	79	50	61	63	
29	53.7	52.8	51.0	52.5	14.8	19.3	19.0	17.7	7.9	10.1	10.8	9.6	63	61	66	63	
30	50.9	49.6	49.4	50.0	16.2	22.7	19.3	19.4	10.6	15.2	9.5	11.8	77	74	57	69	
Össz.	751.0	750.4	750.4	750.6	14.6	22.9	17.1	18.2	9.2	10.8	8.9	9.6	72	51	60	61	

A hőmérséklet valódi közepe: +17.9 C° (Normális érték: +16.9 C°) — A légnyomás maximuma: 758.3 mm. 17-én reg. 7 ó. — A légnyomás minimuma: 739.3 mm. 22-én reggel 7 órakor. — A hőmérséklet maximuma: +30.0 C° 1-én d. u. 2 órakor (Norm. ért.: +28.0 C°) — A hőmérséklet minimuma: +4.0 C° 27-én reggel 7 órakor. (Norm. ért.: +7.7 C°) — A hőmérséklet abszolút szélsőségei: +30.4 C° 1-én, és +3.3 C° 27-én. — A nedvesség minimuma: 32% 19-én d. u. 2 ó. (Norm. ért.: 31%). — A csapadékos napok száma: 5. (Norm. ért.: 6.) — A csapadékok összege 20.0 mm. (22 évi középérték: 54 mm.) — Elpárolgás szeptember hónapban 68.1 mm. Jelek magyarázata: köd ☁, eső ●, hó ❄, jégeső ▲, égi háború ⚡, villámlás ⚡, dara △, ónosdó ☁, harmatvíz ◡ jellel jelöltetik, — ny = nyoma.

METEOROLÓGIAI ES FÖLDMÁGNESSÉGI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN,

1886 SZEPTEMBER HÓNAPBAN.

B.

Nap	Szélirányok és szélereő			Felhőzet				Ozon		Mágnesi elhajlás				Mágnesi intenzitás (N.)			
	7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép	éjjel	nap-pal	7h reggel	10h d. e.	2h d. u.	9h este	7h regg.	10h d. e.	2h d. u.	9h este
1	—	—	SE ²	0	1	1	0·7	0	0	8°8'·3	8°13'·1	8°17'·5	8°12'·1	72·6	69·2	72·7	74·8
2	—	E ²	E ¹	1	0	0	0·3	3	0	7·3	11·0	18·1	11·7	72·7	69·3	75·0	75·4
3	—	E ¹	—	0	0	0	0·0	0	0	7·9	13·8	18·3	12·3	71·9	68·0	76·5	76·2
4	E ¹	—	—	0	0	0	0·0	0	0	8·5	11·5	16·5	11·6	74·0	68·3	75·2	78·0
5	—	—	—	2	2	0	1·3	0	2	8·1	11·5	16·3	11·3	71·3	66·8	74·8	75·9
6	—	W ¹	W ³	0	3	0	1·0	0	0	7·9	13·4	16·1	11·7	72·8	68·2	73·6	74·2
7	W ²	W ¹	W ¹	0	3	1	1·3	4	2	7·1	12·1	15·9	12·1	73·6	71·5	79·2	75·4
8	—	—	—	0	3	0	1·0	0	2	9·0	13·6	15·9	11·8	71·6	69·7	76·6	83·6
9	—	S ¹	—	0	3	0	1·0	0	3	10·7	16·0	15·7	7°59'·2	73·3	73·1	71·8	69·1
10	—	—	W ¹	0	3	0	1·0	0	2	12·3	16·2	18·5	8° 8'·7	66·0	63·5	64·7	69·2
11	—	—	W ¹	0	3	1	1·3	4	3	8·3	15·2	15·7	10·9	65·0	62·3	68·6	70·7
12	W ¹	W ²	—	2	7	1	3·3	0	0	15·2	12·1	15·3	4·6	67·0	61·0	66·6	70·5
13	—	E ¹	—	0	1	0	0·3	0	3	10·4	10·8	17·0	8·5	69·1	64·4	66·3	70·1
14	NE ¹	—	—	0	1	0	0·3	0	1	12·9	13·7	14·5	7·0	67·4	63·9	66·5	68·9
15	—	SW ²	—	0	0	0	0·0	0	0	8·8	11·7	13·5	10·6	69·1	67·6	71·0	72·6
16	W ³	W ⁴	NW ⁴	9	2	9	6·7	4	2	8·5	12·6	16·2	9·8	71·8	68·8	73·8	70·0
17	N ²	NE ³	NE ²	1	0	0	0·3	3	3	8·4	11·4	17·6	10·7	72·0	67·4	68·6	72·0
18	NE ¹	E ²	W ¹	0	0	0	0·0	0	3	7·9	10·4	15·8	9·8	75·9	68·2	72·2	75·4
19	—	E ¹	W ¹	0	0	0	0·0	0	0	8·9	10·6	17·9	11·3	73·5	67·7	71·2	74·8
20	—	—	E ¹	1	1	0	0·7	0	2	9·2	10·2	17·6	11·7	75·7	70·6	73·8	76·5
21	—	—	W ³	1	3	1	1·7	0	3	7·6	12·1	16·3	12·2	76·8	75·3	75·9	73·9
22	W ²	W ²	W ¹	9	2	7	6·0	4	4	12·8	11·6	13·8	11·4	73·7	72·1	71·5	74·6
23	W ¹	W ¹	W ²	10	9	10	9·7	3	7	9·6	10·9	13·4	11·6	74·7	73·4	75·6	76·7
24	W ¹	W ²	W ³	10	10	7	9·0	9	9	9·5	9·4	15·7	11·3	76·6	73·4	75·8	76·6
25	W ¹	SW ²	SW ¹	10	7	0	5·7	0	7	10·8	9·9	16·3	11·3	78·7	73·5	77·4	76·3
26	W ²	NW ³	NW ³	0	1	0	0·3	7	3	10·8	9·0	15·8	10·0	78·6	73·7	76·8	76·7
27	—	—	N ¹	3	10	0	4·3	0	3	10·3	8·6	15·6	11·3	78·4	73·9	76·8	77·3
28	NE ¹	SW ³	SW ²	7	3	7	5·7	3	6	10·2	9·1	17·3	11·0	77·4	72·6	79·7	78·6
29	—	W ³	W ⁴	9	10	0	6·3	6	3	9·4	10·4	16·1	11·4	77·5	74·4	78·8	76·5
30	W ²	W ⁴	W ²	2	2	2	2·0	6	4	10·9	11·7	18·6	8·9	79·3	77·5	76·9	73·0
Közép	—	—	—	2·6	3·0	1·6	2·4	1·9	2·6	—	—	—	—	—	—	—	—

A szélirányok eloszlása: N NE E SE S SW W NW — Közép szélereőség: 1·1 százalékokban: 4 9 15 2 2 9 54 5

A szélirányok úgy vannak jelölve, mint Angolországban szokták, u. m. N. észak, S. dél E. kelet, W. nyugot.

Az abszolút vízszintes erő a mágnesi intenzitás (N) skálárészeiből a következő képlet szerint számítható ki: $H = 2·1077 + (N - 70·0) 0·00053$.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.